

บทที่ 5

การสร้าง และการถ่ายทอดมายาคติเรื่องอำนาจ ของผู้ผลิตรายการข่าวโทรทัศน์

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการสร้างและถ่ายทอดมายาคติเรื่องอำนาจ รวมถึงกระบวนการเข้ารหัสความหมายของผู้ผลิตรายการข่าวโทรทัศน์นั้น ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกบุคคลที่มีหน้าที่สำคัญในขั้นตอนการผลิตข่าว ประกอบไปด้วย บรรณาธิการประจำวัน ผู้สื่อข่าว และช่างภาพ จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้พบว่า ข้อมูลที่ได้จากแต่ละสถานีมีความคล้ายคลึงกัน กระบวนการในการทำงานข่าวของผู้ผลิตรายการข่าวโทรทัศน์ถือเป็นกระบวนการทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง และเป็นกระบวนการในการทำงานที่มีความซ้ำ ความเหมือนกันในแต่ละวัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญในการสร้าง และถ่ายทอด ตอกย้ำมายาคติต่างๆ สู่อุผลิตรายการข่าว และผู้ผลิตรายการข่าวก็ถ่ายทอดมายาคติต่างๆ สู่อุชมผ่านข่าวโทรทัศน์ที่ได้นำเสนอออกไป กระบวนการในการสร้างและการถ่ายทอดมายาคติ โดยเฉพาะมายาคติเรื่องอำนาจ มีอยู่ในทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิตข่าวโทรทัศน์ เริ่มตั้งแต่การประชุมวางแผนการผลิตของบรรณาธิการข่าว ไปจนถึงขั้นตอนของการนำเสนอข่าวออกสู่สายตาผู้ชม

การคัดเลือกประเด็นข่าว

ในการผลิตข่าวโทรทัศน์แต่ละวัน จะเริ่มต้นด้วยการประชุมวางแผนการผลิต ซึ่งนับเป็นขั้นตอนที่สำคัญเพราะจะทำให้ผู้ผลิตรายการข่าว ได้รับทราบไปในแนวทางเดียวกันว่า แต่ละวันข่าวที่ต้องการจะนำเสนอเน้นประเด็นใด ซึ่งในขั้นตอนนี้บรรณาธิการข่าวจะเป็นผู้ทำหน้าที่ในการคัดเลือก และเมื่อผู้สื่อข่าวได้ไปทำข่าวมาบรรณาธิการก็จะได้นำมาคัดเลือกอีกครั้งหนึ่งว่าข่าวใดควรได้รับการนำเสนอ เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านเวลาในการนำเสนอข่าวโทรทัศน์ ท่ามกลางเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมากมาย เหตุการณ์ใดจะถูกหยิบยกขึ้นมาเสนอเป็นข่าวหรือกระบวนการในการคัดเลือกข่าวนั้น สิ่งที่น่าเสนอออกมาสะท้อนให้เห็นถึงวิถีคิดของผู้ผลิต ซึ่งมายาคติเรื่องอำนาจของผู้ผลิตมีบทบาทอย่างมากในการที่จะกำหนดว่าข่าวใดควรที่จะให้ความสำคัญมากกว่า และข่าวใดที่มีความสำคัญน้อยกว่า ข่าวที่ผู้ผลิตรายการข่าวมองเห็นว่ามีความสำคัญน้อยกว่าก็อาจจะไม่ได้รับการนำเสนอ

“เรามีประชุมโต๊ะข่าวทุกวัน ส่วนใหญ่ข่าวทีวีก็จะเล่นตามกระแสส่วนหนึ่งตามหนังสือพิมพ์ เพราะว่าคนโดยมากอ่านหนังสือพิมพ์ก่อน ทุกคนอ่านหนังสือพิมพ์ ถ้าเราทำสิ่งที่เราสนใจแต่ชาวบ้านไม่สนใจตัวเอง แต่เราสามารถสอดแทรกบางอย่าง ไม่ได้หมายความว่าหนังสือพิมพ์เปิดประเด็นแล้วต้องตามอย่างเดียว” (ทองทศ มหามนตรี, สัมภาษณ์)

“แต่ละวันดูกระแสเป็นหลัก การวางแผนการทำงานมันมีเหตุการณ์บังชี้ในแต่ละวัน เช่นวันนี้เกิดเหตุการณ์ มีการประชุม สัมมนา มีการพูด มันได้ข่าวว่าแล้วพรุ่งนี้จะตามอะไร ก็วางแผนต่อได้ว่าพรุ่งนี้จะเล่นประเด็นอะไร ยกเว้นมีเหตุการณ์เข้ามาแทรก เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างพิศดารธรรมชาติ เช่น ฝนตก น้ำท่วมใหญ่ คนฆ่ากันตาย ถ้าเกิดขึ้นเราก็ต้องพิจารณาข่าวตรงนี้ด้วย เหตุการณ์ที่จะเอาเข้ามาแทรกได้ต้องเป็นเหตุการณ์ที่เป็นผลกระทบกับประชาชน ต้องมีคอนเซ็ปต์ของคำว่า แปลก ใหม่ ใหญ่ ดัง คิดอย่างนี้เลย ต้องเลือกมาว่าอะไรเข้าคุณสมบัติพวกนี้ มาก่อน” (สุวิษ สุทธิประภา, สัมภาษณ์)

“หลักในการคัดเลือก มันก็ไม่เชิงความเชี่ยวชาญ มันเป็นความสามารถในการเอาใจคนดูว่าเมื่อวานคนดูเค้าต้องการดูอะไร มีข่าวต่อเนื่องไหม บางทีข่าวที่มันไม่ใช่ข่าวต่อเนื่องก็มี มันเป็นเรื่องที่ที่เกิดขึ้น ต้องเอาใจคนดู ไม่จำเป็นต้องตามกระแสเสมอไป เมื่อมันลดลงแล้วเรายังอยากเสนอใหม่ จะเสนออีกใหม่ มันต้องช่วยกันคิด ฟังหลายๆ ด้าน ฟังกระแสฟังชาวบ้านด้วย ทัศนะบรรณาธิการคนอื่นด้วยว่าดีหรือไม่” (สุภาพชาย บุตรจันทร์, สัมภาษณ์)

เมื่อดูจากรายการข่าวที่นำเสนอผ่านโทรทัศน์แล้ว พบว่าข่าวที่ผู้ผลิตรายการข่าวคัดเลือกมานำเสนอนั้นมักจะเป็นส่วนที่ผู้ชมรู้สึกคุ้นเคย มีลักษณะที่ไม่แตกต่างกับข่าวที่ได้เคยนำเสนอ การนำเสนอข่าวจึงไม่เพียงเป็นการเอาใจคนดู แต่เนื่องจากคนดูมีความคุ้นเคยกับข่าวในลักษณะเช่นนี้ได้ถูกถ่ายทอดและต่อยอดมาเป็นเวลานาน ผู้ผลิตรายการข่าวที่ได้รับการถ่ายทอดเอามายาคติมาและอยู่ภายใต้บริบทเดียวกันผลผลิตหรือข่าวที่ได้นำเสนอออกมา จึงไม่ได้มีความแปลกใหม่แต่มีลักษณะที่ผู้ชมมีความคุ้นเคย ง่ายต่อการรับชม ดังที่ Hall(1974) ได้กล่าวไว้ว่า “ลักษณะที่เป็นอุดมการณ์ที่สอดแทรกอยู่ในภาพถ่ายและข้อเขียนของหนังสือพิมพ์นั้น ไม่ได้สร้างสรรค์ความรู้ใหม่ๆ ที่เกี่ยวกับโลกเราเลย หากแต่เป็นการสร้างภาพของโลกที่พวกเรารู้จักกันคืออยู่แล้ว เพื่อที่จะให้พวกเราเชื่อกันต่อไปอีกว่าโลกของเรามันมีภาพเป็นอย่างนั้นจริงๆ” นอกจากนั้นแล้วคำที่พบมากเมื่อพูดถึงความจำเป็นในการคัดเลือกข่าวของผู้ผลิตรายการข่าวคือ “กระแส” และส่วนใหญ่จะให้คำนิยามข่าวกระแสไว้ว่า เป็นข่าวที่ประชาชนสนใจ ส่วนใหญ่แล้วข่าวกระแสในสังคมไม่ว่าจะในสื่อใดๆ ก็ตามจะไม่มี ความแตกต่างกันมากนัก เพราะผู้ผลิตรายการข่าวโดยส่วนใหญ่แล้วจะมีมายาคติในเรื่องของข่าวกระแส และกลัวการตกกระแส มองว่าเป็นความจำเป็นที่ตนต้องนำเสนอข่าว

ตามกระแส เมื่อมองผ่านมุมมองของมายาคติจะพบว่า การนำเสนอข่าวตามกระแสของสื่อมวลชนนั้น เป็นส่วนหนึ่งของการแสดงออกในเชิงอำนาจ สื่อมวลชนต่างแย่งชิงความเป็นผู้นำในการนำเสนอข่าว มีการนำเสนอข่าวว่าที่แสดงให้เห็นว่าตนเองสามารถสร้างกระแสหรือไม่ตกกระแส ซึ่งการแย่งชิงความเป็นผู้นำในส่วนนี้ คือความต้องการได้มาซึ่งอำนาจที่จะสามารถกำหนดให้ผู้อื่นวิ่งตาม และการแย่งชิงผู้ชมรายการข่าวโทรทัศน์ให้ผู้ชมโทรทัศน์เกิดความรู้สึกว่าหากต้องการชมข่าวแล้วต้องเปิดมาที่สถานีของตน

“การตกกระแสนั้นไม่ใช่เรื่องร้ายแรง แต่รู้สึกว่าการยังขาดความมั่นใจในการนำเสนอประเด็นอื่นที่จะชิงขึ้นมา ขาดความมั่นใจก็ต้องเล่นตามกระแสไปก่อน อย่างน้อยก็ยังมีคนดูเรา แต่ถ้าเราไม่เล่นเลย ก็ไม่มีคนพูดถึง เราก็ตกกระแสน” (สนมพร ฉิมเฉลิม, สัมภาษณ์)

จากคำสัมภาษณ์แสดงให้เห็นถึงผู้ผลิตรายการข่าวมีมายาคติในเรื่องของข่าวกระแส การต้องการให้มีผู้ชมดูรายการข่าวบ่งบอกถึงการต้องการซึ่งอำนาจที่จะแย่งชิงผู้ชม นอกจากนี้แล้วยังแสดงให้เห็นถึงมายาคติในเรื่องของการป้องกันตนเอง ความตระหนักถึงความปลอดภัยในสถานะของตนและไม่ต้องการให้สิ่งที่ตนนำเสนอส่งผลกระทบในแง่ลบกับหน้าที่การงานของตนเอง การนำเสนอข่าวกระแสซึ่งผู้ผลิตรายการข่าวมั่นใจว่ามีผู้ชมจึงก่อให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย สร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้น

ข่าวกระแสที่พบในช่วงเวลาที่ทำการบันทึกเทปออกอากาศ ได้แก่ ข่าวนโยบายการปราบปรามผู้มีอิทธิพลของรัฐบาล ข่าวสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และข่าวการอภิปรายไม่ไว้วางใจ ข่าวทั้ง 3 ประเด็นเป็นข่าวที่ได้บรรจุเอามายาคติเรื่องอำนาจไว้ในตนเอง เมื่ออธิบายในเชิงของมายาคติ ข่าวนโยบายการปราบปรามผู้มีอิทธิพล แสดงให้เห็นได้ชัดเจนถึงเรื่องของอำนาจ การพยายามรักษาอำนาจของคนกลุ่มหนึ่งที่เป็นกลุ่มอำนาจขนาดใหญ่และลดทอน หรือกำจัดอำนาจของคนอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเป็นกลุ่มอำนาจที่มีขนาดเล็กกว่า โดยอาศัยกระบวนการที่เรียกว่าขั้นตอนทางกฎหมาย สร้างความชอบธรรมให้เกิดขึ้นกับกลุ่มอำนาจกลุ่มที่ใหญ่กว่า ข่าวสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นข่าวของความขัดแย้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นเรื่องราวความขัดแย้งด้านศาสนา เชื้อชาติ นำไปสู่การต่อสู้กันในเชิงอำนาจระหว่างผู้มีอำนาจมากในมือ กับกลุ่มอำนาจย่อยๆ อำนาจทางการปกครอง การลดทอนความน่าเชื่อถือ ข่าวการอภิปรายไม่ไว้วางใจเป็นข่าวที่แสดงให้เห็นถึงมายาคติในเรื่องอำนาจได้อย่างชัดเจนเพราะเป็นเรื่องของการช่วงชิงอำนาจ การลดทอนอำนาจของอีกฝ่ายที่อยู่ตรงข้ามกับตนเอง

นอกเหนือจากข่าวกระแสทั้ง 3 ข่าวแล้ว พบว่าการนำเสนอข่าวของผู้ผลิตรายการข่าวโทรทัศน์มักมีการนำเสนอข่าวที่มีความเกี่ยวข้องกับรัฐบาลในเรื่องต่างๆ เช่น การประชุมคณะรัฐมนตรีนอกสถานที่ การเตรียมการประชุม APEC การแก้ปัญหาข้าราชการทุจริตในกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงมายาคติในเรื่องการป้องกันตนเองของผู้ผลิตรายการที่ให้ความสำคัญกับรัฐบาลในฐานะที่เป็นผู้ควบคุมอำนาจใหญ่ในสังคม สามารถสร้างความปลอดภัยก่อให้เกิดความมั่นใจในหน้าที่การงานและสถานะในการทำงานข่าวของตนเองและสถานี

“ข่าวมันต้องสู้กันด้วยประเด็น ประเด็นอ่อนกว่าก็ไม่ได้ออกอากาศ ทุกๆ ชิ้นข่าวก่อนออกไปก็ต้องผ่านการคัดเลือกแล้วว่าต้องส่งคนไปทำ แต่ถ้าไปทำแล้วกลับมามีประเด็นอื่นแทรกเข้ามาแล้วมันดีกว่า มันก็ถูกเบียด ไม่ได้ออกอากาศ” (ทองทศ มหามนตรี, สัมภาษณ์)

ข้อความนี้ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ในการคัดเลือกข่าวเพื่อการออกอากาศต้องผ่านกระบวนการในการตัดสินใจของผู้ผลิตรายการข่าว ซึ่งในขั้นตอนของการตัดสินใจ มายาคติเรื่องอำนาจของผู้ผลิตก็จะถูกส่งผ่านไปยังข่าวที่ได้รับการคัดเลือกกว่าข่าวดังกล่าวเป็นข่าวที่มีความสำคัญ ส่วนข่าวที่ไม่ได้ออกอากาศก็จะถูกเข้ารหัสว่าเป็นส่วนที่ไม่มีความสำคัญเพียงพอที่จะได้รับการนำเสนอ ซึ่งวิธีการในการคิดว่าสิ่งใดมีความสำคัญมากกว่าสิ่งใด หรือสิ่งใดเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากกว่า และสิ่งใดที่มีความสำคัญน้อยกว่าหรือ มีอำนาจน้อยกว่า ผลผลิตที่ได้วิธีการคิดเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงผู้ผลิตที่ได้นำเอามายาคติเรื่องอำนาจมาเป็นส่วนหลักในการพิจารณา กำหนดให้ข่าวที่นำเสนอไม่ใช่เป็นเพียงข้อเท็จจริงแต่เป็นอีกสื่อกลางที่จะช่วยในการถ่ายทอดมายาคติเรื่องอำนาจ

การจัดลำดับข่าว

ในการจัดลำดับข่าว นับได้ว่าเป็นความรับผิดชอบโดยตรงของบรรณาธิการ ที่จะตัดสินใจว่า ข่าวใดควรได้รับการนำเสนอก่อน และข่าวใดควรได้รับการนำเสนอในลำดับต่อมา หากสถานีมีช่วงข่าวที่แตกต่างกันไป ก็ต้องจัดว่าข่าวใดควรนำเสนอในช่วงใด

“มันก็แล้วแต่แต่ละวัน หากสถานการณ์โดยรวมของโลกกำลังพูดถึงเรื่องการก่อการร้าย ไทยก็มีการประชุม APEC หากเหตุการณ์เกิดใกล้บ้านเรา ก็ต้องเอาข่าวนั้นมาเป็นข่าวหนึ่ง เสนอในแง่ของการดูแลความปลอดภัย มันต้องใช้ประสบการณ์ บางช่องอาจไม่ใช่ข่าวหนึ่งก็ได้ ก็เอาข่าวอื่นขึ้นแทน แล้วแต่คน แล้วแต่ช่อง” (สุภาพชาย บุตรจันทร์, สัมภาษณ์)

การนำเสนอข่าวของสถานีโทรทัศน์ เกือบทั้งหมดจะขึ้นต้นด้วยข่าวที่จัดอยู่ใน “ข่าว กระแส” เพราะผู้ผลิตมีความคุ้นเคย และได้ผ่านการตอกย้ำมาเป็นเวลานานให้เห็นถึงอำนาจของ ข่าวกระแส และส่งผ่านมายาคติไปสู่ผู้ชมมาเป็นเวลานานเช่นเดียวกัน ผู้ชมจึงมีความคุ้นเคยกับการ รับชมข่าวกระแสในลำดับแรกๆ ของการนำเสนอข่าวนอกเหนือจากข่าวกระแส มักจะเป็นข่าว การเมือง ข่าวที่มีความเกี่ยวข้องกับรัฐบาล นอกจากนั้นแล้วก็เช่นข่าวอาชญากรรม เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในวันนั้น ข่าวที่นำเสนอในลำดับต่อมา ก็ยังอยู่ในลักษณะเดียวกับข่าวที่นำเสนอเป็นลำดับ แรก อาจเป็นการขยายเนื้อหาใจความของข่าวในมุมอื่น หรือเป็นการติดตามสถานการณ์ที่ได้เกิดขึ้น และนำเสนอไปแล้วในวันก่อนหน้า ข่าวที่นำเสนอในลำดับแรกๆ ผู้ชมจะได้รับรู้ถึงการที่สถานีให้ ความสำคัญกับข่าวในเรื่องนั้น ข่าวในประเด็นที่ทางสถานีนำเสนอเป็นอันดับแรกถือว่าเป็นข่าวที่มี อำนาจมากกว่าข่าวอื่นๆ

ด้วยการนำเสนอข่าวเช่นนี้ จากกระบวนการในการคัดเลือก และการจัดลำดับข่าว แสดงให้เห็นถึงการที่ผู้ผลิตรายการข่าวให้พื้นที่โดยส่วนใหญ่ และในลำดับแรกๆ กับข่าวที่เป็นข่าวกระแส เหตุการณ์ที่ผู้ผลิตรายการข่าวมองว่ากำลังอยู่ในความสนใจของประชาชน เนื่องจากข่าวที่นำเสนอ ในลำดับแรกๆ สามารถที่จะดึงดูดความสนใจของผู้ชม ได้มากกว่าข่าวที่นำเสนอในลำดับหลัง ทำให้ ผู้ชมเกิดความคุ้นเคยที่จะรับรู้ข่าวสาร เหตุการณ์ต่างๆ เหล่านี้ในลำดับแรกๆ และเล็งเห็นว่าข่าว เหล่านี้มีความสำคัญ ซึ่งเป็นการถ่ายทอดความคิดของผู้ผลิตรายการข่าวให้ประชาชนได้รับรู้ เมื่อ เกิดการรับรู้สิ่งเหล่านี้เป็นเวลานานก็ทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นธรรมดาที่จะต้องนำเสนอข่าวใน ลักษณะเช่นนี้ ดังที่ Barthes ได้กล่าวไว้ว่า มายาคติไม่ได้ปฏิเสธสิ่งใด ในทางตรงกันข้ามหน้าที่ของ มันคือพูดถึงสิ่งเหล่านั้น ทำให้สิ่งเหล่านั้นดูไร้เดียงสา เป็นธรรมชาติ และมีเหตุผลไปตลอดกัน ผู้รับ สารได้ให้ความไว้วางใจกับ ผู้ชำนาญ หรือผู้ผลิตข่าว ว่าสิ่งที่เขานำมาเสนอนั้น เป็นเรื่องราวความ เป็นจริง เป็นที่แน่นอนว่า ข่าวคือเรื่องข่าวของความเป็นจริง ที่เกิดขึ้นในสังคม ข่าวที่นำเสนอผ่าน ทางสื่อโทรทัศน์ สามารถที่จะอ้างอิงที่ไปที่ไปของข่าวได้ แต่ด้วยข้อจำกัดหลายประการในการ นำเสนอข่าว ข่าวที่ถูกนำมาเสนอ จะไม่สามารถครอบคลุมรายละเอียด ข้อมูลของเหตุการณ์ทั้งหมด ที่ได้เกิดขึ้นจริง เป็นเพียงข้อมูลเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ขึ้นอยู่กับว่าผู้ผลิตรายการข่าวจะเลือกเอา แง่มุมใดมานำเสนอเพื่อตอบสนองมายาคติของตน และองค์กรที่ตนสังกัดอยู่

เมื่อมีข่าวที่เรียกได้ว่าเป็นข่าวกระแสให้นำเสนอในแต่ละวันหลายประเด็น การตัดสินใจใน การลำดับข่าวของผู้ผลิตรายการข่าวว่าข่าวกระแสเหล่านี้ข่าวใดควรได้รับการนำเสนอลำดับแรก เมื่อทดลองให้ผู้ผลิตรายการข่าวจัดลำดับข่าว 3 ข่าวด้วยกันคือ ข่าวที่หนึ่ง นายกรัฐมนตรีประกาศ ความมั่นใจพร้อมเดินหน้าปราบปรามผู้มีอิทธิพล ข่าวที่สอง การดำเนินคดีกับนายภูษณะ ปริมาโนช

และข่าวที่ 3 การตรวจพบเนื้อหมูปนเปื้อนสารเร่งเนื้อแดงเป็นจำนวนมากในตลาด ผู้ผลิต
รายการข่าวให้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า

“จัดลำดับเอาสารเร่งเนื้อแดงในหมูก่อน หากไปตรวจตลาดแล้วพบเต็มไปหมด อันนี้ต้อง
ออกเป็นข่าวแรก รองลงมาเรื่องการปราบปรามผู้มีอิทธิพลถ้าเป็นแค่รายบุคคลว่าจะเอาจริงเอาจัง ก็
อยู่ลำดับสองก็ได้ ส่วนข่าวคุณกฤษณะก็เป็นข่าวที่ 3 มันอาจเป็นประเด็นทางการเมือง ไม่ได้เกี่ยวพัน
กับชาวบ้านทั่วไป มันก็เป็นเรื่องสำคัญตรงที่เค้ากลัวเอาจริงเอาจังกับคนมีชื่อเสียงระดับนี้ ก็จะทำให้
ความสำคัญเป็นอันดับที่ 3” (สนมพร ฉิมเฉลิม, สัมภาษณ์)

ผู้ผลิตรายการข่าวแต่ละคนก็จะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป โดยทองทศ มหามนตรี
ได้มีความคิดที่แตกต่างออกไปว่า “อย่างข่าวสารเร่งเนื้อแดงในเนื้อหมูถ้าแค่ตรวจเจอเฉยๆ มัน
ธรรมดา มันมีอะไรมากกว่านั้นหรือเปล่า เช่นเพิ่มโทษผู้เลี้ยง ถ้าให้ลำดับก็เริ่มจากเรื่องของนายกกับ
การปราบปรามผู้มีอิทธิพล” ซึ่งจากคำสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่าผู้ผลิตมีมายาคติที่ครอบงำอยู่
แตกต่างกันออกไป นอกเหนือจากมายาคติในเรื่องของข่าวกระแสแล้ว ผู้ผลิตมีมายาคติเรื่องของ
บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน ที่จะต้องทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงของประชาชน ทำหน้าที่ในการ
สอดส่องดูแลเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม และมีมายาคติในเรื่องของการป้องกันตนเอง โดยการ
เลือกนำเสนอข่าวที่มีความเกี่ยวข้องกับรัฐบาลและบุคคลที่มีอำนาจในสังคม

คำตอบหนึ่งที่พบมากเมื่อถามผู้ผลิตรายการข่าวเกี่ยวกับการคัดเลือกข่าวและการจัดลำดับ
ข่าว คือ ดูจากความสำคัญของข่าวนั้นๆ โดยให้เหตุผลในเรื่องของความสำคัญของข่าวว่าข่าวที่มี
ความสำคัญมากกว่าก็จะได้รับคัดเลือกให้นำเสนอก่อนข่าวอื่นๆ โดยผู้ผลิตมีมุมมองของคำว่า “ข่าว
สำคัญ” ว่า

“อย่างแรกคือที่แหล่งข่าวก่อน ถ้าเป็นข่าวนายกฯ รองนายกฯ ประเด็นข่าวนายกฯพูดก็เอา
ขึ้นก่อน แต่ถ้าประชาชนไม่ได้อะไรเป็นการโต้เถียงก็ไม่ได้ ก็ดูแหล่งข่าว ดูประเด็นข่าว อย่างเรื่อง
กระแสว่าอันไหนมาแรงก็จำเป็นในส่วนหนึ่ง แต่ก็ดูนโยบายข้อจำกัดของเรา ขององค์กรด้วย เพราะ
ถ้ามีปัญหา องค์กรไม่ได้รับผิดชอบ เวลาที่อยู่เวรถ้านายกฯหรือรองนายกฯทำหนังสืออะไรมา ที่ก็
ต้องทำรายงาน ว่าเสนออะไรไปแล้วจะไม่ให้ข้อผิดพลาดเกิดขึ้นอีก คนทำก็จะโดน คนไม่ทำก็ไม่
โดน” (วินิดา สุขกาย, สัมภาษณ์)

จากคำสัมภาษณ์แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนถึงมายาคติเรื่องอำนาจของผู้ผลิตรายการข่าวที่
ตระหนักถึงอำนาจที่มากกว่าที่จะส่งผลในความปลอดภัยในสถานะ หน้าที่การงานของตน มีการให้

ความสำคัญกับบุคคลและกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจในสังคม นอกจากนั้นแล้วยังมีมายาคติในเรื่องของข่าวกระแส ซึ่งมายาคติต่างๆ เหล่านี้ของผู้ผลิตจะส่งผ่านสู่ผู้ชมผ่านกระบวนการในการคัดเลือกและจัดลำดับข่าว ผู้ชมได้รับรู้ว่าข่าวใดเป็นข่าวกระแสหลักของสังคม ข่าวใดเป็นข่าวที่มีอำนาจมากกว่าถูกกำหนดให้เป็นข่าวที่มีความสำคัญ และข่าวใดที่มีอำนาจน้อยกว่าถูกกำหนดจากผู้ผลิตให้มีความสำคัญในลำดับรองลงไป

การนำเสนอข่าว

ในส่วนนี้นับเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการผลิตข่าว ภายหลังจากบรรณาธิการได้ทำการคัดเลือกและจัดลำดับการนำเสนอ การตัดต่อภาพ ทำสคริปต์ข่าวสำหรับผู้ประกาศข่าว ขั้นตอนการนำเสนอข่าวคือการนำข่าวที่เป็นผลผลิตจากกระบวนการต่างๆ เหล่านี้ออกสู่สายตาของประชาชน ประชาชนจะได้รับรู้มายาคติเรื่องอำนาจที่ส่งผ่านมาในขั้นตอนนี้ ส่วนของการนำเสนอข่าวแต่ละช่องก็จะมีข้อจำกัดในการนำเสนอที่แตกต่างกันออกไป บางช่องมีเวลาในการนำเสนอแต่ละข่าวน้อย บางช่องมีเวลามาก บางช่องมีข้อจำกัดในเรื่องของนโยบายขององค์กร ถึงแม้จะมีข้อจำกัดมากเพียงใด การนำเสนอข่าวของแต่ละช่องก็ไม่ได้มีข้อแตกต่างมากนัก คือต้องมีการนำเสนอข่าวกระแสเป็นหลัก โดยส่วนใหญ่แล้วจะมีเนื้อหาสาระที่เหมือนกัน อาจมีแตกต่างกันไปบ้างเล็กน้อย โดยเฉพาะในส่วนของรายงานพิเศษ

“ทีวีทุกช่องไม่ต่างกัน โดยเฉพาะข่าวการเมือง ยืนยันไม่คัดสัมภาษณ์แหล่งข่าวเดียวกัน อยู่ที่การนำเสนอข่าวว่าเราจะเป็นอย่างไร ส่วนช่อง 5 ยืนยันว่าไม่ต่างจากช่องอื่น เนื้อหาสาระเราก็ไม่แพ้ช่องอื่น เพียงแต่เวลาอาจจะน้อยกว่าโอกาสในการนำเสนอที่ครอบคลุมอาจจะสั้นกว่า แต่เชื่อว่าเรากระชับเพียงพอที่จะทำให้คนอื่นเข้าใจในสิ่งที่เรานำเสนอเข้าใจข่าววันนั้น” (ศุภโชค โอภาสะคุณ, สัมภาษณ์)

เนื่องจากข่าว เป็นผลผลิตที่เกิดจากกระบวนการคิดการตัดสินใจ มุมมองของผู้ผลิตข่าว ข่าวที่นำเสนอสู่ประชาชนจึงไม่ใช่แค่เพียงข้อเท็จจริงเท่านั้น ด้วยกระบวนการคัดเลือก ของผู้ผลิตรายการข่าว ทำให้นอกจากข้อเท็จจริงแล้ว ยังมีมุมมอง ความคิดของผู้ผลิตรายการข่าวสอดแทรกเข้ามาด้วย และด้วยกระบวนการในการผลิตข่าวเป็นกระบวนการขั้นตอนที่ผู้ผลิตรายการทำซ้ำๆ ในทุกวัน ผู้ผลิตรายการข่าวจึงไม่รู้ตัวว่ามายาคติกำลังถูกตอกย้ำ และได้ถ่ายทอดออกไปสู่ผู้ชม ผู้ผลิตรายการข่าวโดยส่วนใหญ่มองว่าตนเองมีความเป็นกลาง ข่าวคือข้อเท็จจริงเท่านั้น อาจมีบ้างในบางครั้งที่อารมณ์ ความรู้สึกเข้ามามีผล แต่อารมณ์ความรู้สึกที่ถ่ายทอดออกไปเป็นแค่เพียงส่วนหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อถ่ายทอดมายาคติ ส่วนสำคัญคือกระบวนการในการคัดเลือก การตัดสินใจ ที่จะ

นำเสนอข่าวใด หรือไม่นำเสนอข่าวใด จะให้เวลาในการนำเสนอข่าวไหนมาก ข่าวใดควรมีการทำเป็นรายงานพิเศษต่อจากรายงานข่าวปกติ เพราะขั้นตอนต่างๆ เหล่านี้ ผู้ผลิตรายการข่าวได้กระทำไปโดยรู้สึกรู้ว่าเป็นปกติ และเป็นธรรมชาติในกระบวนการทำงานข่าว เพราะมายาคติเป็นคติความเชื่อทางวัฒนธรรมที่ถูกกลบเกลื่อนให้รับรู้เสมือนว่าเป็นธรรมชาติ ดังนั้นสิ่งที่ข่าวนำเสนอจึงเป็นความจริงที่แฝงเอาคติความเชื่อทางวัฒนธรรมไว้ สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นมายาคติที่ผู้ผลิตรายการข่าวได้ถ่ายทอดต่อไปยังผู้ชม เมื่อผู้ชมได้รับชมข่าวซึ่งผ่านขั้นตอน กระบวนการทางความคิดเหล่านี้ ผู้ชมก็จะรับรู้ถึงความสำคัญของข่าวและความไม่สำคัญของข่าวต่างๆ และรับเอามายาคติเข้าไปจากการชมรายการข่าวโทรทัศน์โดยไม่รู้ตัว

นอกเหนือจากการกระบวนการในการคัดเลือกข่าว และการจัดลำดับ จะสามารถส่งผ่านมายาคติในเรื่องอำนาจสู่ประชาชน หรือผู้ชมรายการข่าวโทรทัศน์แล้ว ในเนื้อหาของแต่ละข่าว ก็สามารถที่จะส่งผ่านมายาคติในเรื่องอำนาจได้เช่นเดียวกัน สังกัดได้จากการนำเสนอข่าวการเมือง และข่าวเศรษฐกิจ โดยส่วนใหญ่แล้วเนื้อหาของข่าวมักเน้นไปที่ตัวบุคคลมากกว่าเน้นไปที่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ว่าใครเป็นผู้รับผิดชอบเหตุการณ์นั้นๆ และให้ข้อมูล ข้อคิดเห็นต่างๆ อย่างไรก็ตาม ผู้ผลิตรายการข่าวจะมีการคัดเลือกบุคคลที่จะมาเป็นแหล่งข่าว ว่าข่าวในแต่ละประเด็นจะสัมภาษณ์ใคร สัมภาษณ์ในประเด็นใด จะสัมภาษณ์ทั้งสี่สี่กัน การนำเสนอจะลำดับให้บุคคลใดได้รับการนำเสนอก่อน และบุคคลใดได้รับการนำเสนอเป็นลำดับต่อๆ มา วิธีการคิดต่างๆ เหล่านี้ ล้วนแล้วแต่แฝงมายาคติเรื่องอำนาจไว้ หรืออาจกล่าวได้ว่าเมื่อเกิดขึ้นตอน กระบวนการทางความคิด การตัดสินใจเกิดขึ้นในขั้นตอนการผลิตรายการข่าว มายาคติเรื่องอำนาจก็จะเข้ามาทำหน้าที่ของตนเองในทันที

“ทุกช่องเหมือนกันหมด ออกมาหน้าสลอนกันหมด เพราะเรายึดตัวบุคคล ตำแหน่งเป็นสำคัญ ถ้าเป็นฝ่ายค้านก็เสียบ เป็นรัฐมนตรีก็ได้ออกทุกวัน ฝ่ายค้านโวยวายว่าแทรกแซงก็บ้าแล้ว ตอนคุณเป็นรัฐบาลคุณก็ออกอากาศทุกวัน ” (ทองทศ มหามนตรี, สัมภาษณ์)

“อย่างที่เราเห็นๆ กันว่าในข่าวมีคนออกมาให้สัมภาษณ์เยอะมาก เพราะข่าวนั้นอยู่ในความสนใจ มีคนเกี่ยวข้องด้วยหลายคน อย่างข่าวการถอดถอน รมว. มันต้องมีความเห็นอื่นๆ เข้ามาประกอบ รมต. นายกฯ เข้ามาประกอบ มันจะมีความเกี่ยวเนื่องกัน แต่เค้าจะเลือกเอาเฉพาะคนที่มีความสำคัญเท่านั้น ” (อำนาจ อุบลวงษ์, สัมภาษณ์)

“สถานีโทรทัศน์บ้านเราให้ความสำคัญกับตัวบุคคล แต่ตัวบุคคลที่เราจะให้ความสำคัญต้องเป็นบุคคลที่สำคัญจริงๆ กับเรื่องนั้น อย่างเรื่องของเงินทอง เราจะเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการ

ยืนยัน การได้รับคำพูดจาก รมว.กระทรวงการคลัง เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ และน้ำหนักของ ข่าวนั้น ไม่ใช่เราเขียนข่าวขึ้นมาลอยๆ คนดูอาจคิดว่าข่าวมาจากไหน นักข่าวเขียนกันขึ้นมาเองหรือ เปล่า” (สุวิช สุทธิประภา, สัมภาษณ์)

“เราต้องให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่วิธีปฏิบัติโดยทั่วไปโดยเฉพาะของช่อง 9 เป็นทีวีที่อยู่ในความดูแลของรัฐมานานมาก เรามักเน้นที่ตัวบุคคลเป็นหลัก เนื้อหาที่พูดบางทีไม่น่า เป็นข่าว แต่ที่เราออกเพราะเค้าเป็นนายกฯ ทำนองนี้ เราน่าจะไปดูที่เนื้อหามากกว่า เช่นนายกฯพูด เรื่องการปราบปรามผู้มีอิทธิพล เราน่าจะไปเน้นที่ปัญหาผู้มีอิทธิพลในประเทศไทย โดยนายกฯเป็นส่วนหนึ่งในการเข้ามาจัดการปัญหานี้ ในต่างประเทศเค้าจะเน้นว่าเกิดอะไรขึ้น เกิดขึ้นได้อย่างไร กระบวนการที่จะไปเจาะหาข่าว หาข้อเท็จจริงจะเป็นในทางตรงกันข้าม เราจะถามบุคคลที่ รับผิดชอบเหตุการณ์มากกว่า เรามักนึกถึงบุคคลสำคัญ ผู้รับผิดชอบก่อน นักข่าวส่วนใหญ่ไม่ค่อย เข้าไปแสวงหาข้อเท็จจริง” (สุรชา บุญเปี่ยม, สัมภาษณ์)

ผู้ผลิตรายการข่าวโดยส่วนใหญ่ยอมรับถึงการให้ความสำคัญกับตัวบุคคลในการนำเสนอ ข่าว โดยเฉพาะข่าวในสายการเมือง โดยมองว่าการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องหรือการกล่าวถึง บุคคลเหล่านั้นจะทำข่าวที่น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น มีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น บุคคลหลักๆ ที่นำเสนอในข่าว การเมืองก็เช่น นายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรีด้านความมั่นคง (พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ) รมว. กระทรวงมหาดไทย รมว.กระทรวงกลาโหม ผบ.ตร. และ โฆษกสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เนื่องมาจากในช่วงทำการเก็บข้อมูล ข่าวที่อยู่ในกระแสได้แก่ นโยบายการปราบปรามผู้มีอิทธิพล ของรัฐบาล และสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ บุคคลดังกล่าวนอกจาก จะพบมากในข่าวการเมืองแล้ว ยังพบในข่าวสังคม และอาชญากรรม ที่นำเสนอข่าวเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ ข่าวกระแสหลักเหล่านี้ หากเป็นข่าวด้านเศรษฐกิจ บุคคลหลักที่พบในการนำเสนอข่าวคือ รอง นายกรัฐมนตรีด้านเศรษฐกิจ (นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์)

เมื่อมีบุคคลให้สัมภาษณ์จำนวนมากกว่า 1 ในแต่ละข่าวก็จะมีกรเรียงลำดับบุคคลเหล่านั้น โดยส่วนใหญ่แล้ว หากหัวข้อข่าวเกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็น ก็จะขึ้นต้นด้วยบุคคลที่แสดง ความคิดเห็น โดยเฉพาะนายกรัฐมนตรี เช่น นายกรัฐมนตรีแสดงความคิดเห็น ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการ ดำเนินการตามนโยบายการปราบปรามผู้มีอิทธิพล ข่าวการลอบปลงร้ายนายกรัฐมนตรี หรือรายงาน ข่าวว่าในรายการนายกทักษิณคุยกับประชาชนที่นำเสนอทุกเช้าวันเสาร์ นักได้พูดถึงประเด็น ะไรบ้าง หากประเด็นเหล่านั้น เป็นประเด็นที่อยู่ในกระแส หรือเป็นการเปิดประเด็นใหม่ ผู้ผลิต รายการโทรทัศน์ก็จะเลือกนำมาเสนอ ผู้ผลิตรายการข่าวบางคนถือว่า รายการนายกทักษิณคุยกับ ประชาชนเป็นการให้สัมภาษณ์ของนายกรัฐมนตรีผ่านทางรายการวิทยุ บุคคลที่จะให้สัมภาษณ์ใน

ลำดับต่อๆ ไปนั้น โดยส่วนใหญ่จะเรียงตามความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ หน้าที่ความรับผิดชอบของบุคคลเหล่านั้น ว่ามีหน้าที่ความรับผิดชอบในส่วนใด แล้วแสดงความคิดเห็นเฉพาะส่วนที่ตนเองเป็นผู้รับผิดชอบ ทำให้ในบางกรณีคำสัมภาษณ์ของนายกรัฐมนตรีอาจนำเสนอในตอนท้ายก็ได้ แต่โดยส่วนใหญ่แล้วต้องมีการสัมภาษณ์นายกรัฐมนตรีรวมอยู่ในข่าวด้วย ซึ่งการที่ข่าวส่วนใหญ่มีการกล่าวถึงนายกรัฐมนตรี รุ่งฟ้า พร้อมทรัพย์ ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า “นายกฯ เราต้องยอมรับว่าเค้าสูงสุดของประเทศ ประชาชนสนใจ เล็กๆ น้อยๆ ก็เป็นสีสัน ถ้าเป็นเรื่องการเมืองก็เป็นข่าว hard news แต่บางทีก็เป็นสีสัน นำเสนอว่าเค้ามีมุมอื่นๆ นอกเหนือจากการเป็นนักการเมืองหรือไม่ ซึ่งนายกฯ คนนี้เราต้องยอมรับว่าเค้ามีสีสัน พุดอะไรออกมาก็เป็นข่าวหมด อำนาจการตัดสินใจอยู่ที่เค้าคนเดียว เค้าเป็นตำรวจ พุดเรื่องความมั่นคงก็ได้ เศรษฐกิจเค้าก็โอเค เค้าเป็นนักธุรกิจมาก่อน แตกต่างจากนายกคนอื่นฯ ต้องยอมรับว่าเค้ารู้ทุกเรื่อง ทุกอย่างอยู่ที่เค้าเค้าจะสั่ง ถามอะไรเค้ารู้หมด มันเป็นความพิเศษในตัวเค้า ทำให้เค้าน่าสนใจ ”

“งานหลักที่ต้องทำคือสัมภาษณ์นายกก่อน นายกต้องตอบทุกเรื่องที่เกิดขึ้น เราบอกไม่ได้ หนอรกว่าอันนี้ต้องทำ อันนี้ไม่ทำ ต้องทำทั้งหมด ” (วินิดา สุขกาย, สัมภาษณ์)

จากคำสัมภาษณ์แสดงให้เห็นได้ชัดเจนถึงวิธีการคิดของผู้ผลิตรายการข่าว มายาคติเรื่องอำนาจของผู้ผลิต ผู้ผลิตรายการข่าวมีมายาคติที่เกี่ยวกับบุคคลที่มีอำนาจในสังคม โดยเฉพาะนายกรัฐมนตรี ซึ่งถือได้ว่าเป็นบุคคลที่มีอำนาจสูงสุดในประเทศ โดยมีการนำเสนอข่าวที่มีความเกี่ยวข้องกับนายกรัฐมนตรี รวมทั้งบุคคลที่มีอำนาจในสังคมบุคคลอื่นๆ ด้วย และตอกย้ำว่าบุคคลสำคัญมีความเป็นข่าวในตัวเองตลอดเวลา เป็นมายาคติเรื่องอำนาจที่ผู้ผลิตต้องนำมาเสนอเป็นข่าว

“เราเป็นโทรทัศน์ที่รับสัมภาษณ์ การไปแตะการเมืองอะไรที่มันแรงๆ มันก็ต้องดูความอยู่รอดขององค์กรด้วย สถานภาพของสถานีด้วย มันจะอ่อนไหวกับเรื่องนี้มากพอสมควร ” (สนมพร ฉิมเฉลิม, สัมภาษณ์)

คำสัมภาษณ์นี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ผลิตรายการข่าวมีมายาคติในเรื่องของการป้องกันตนเอง เพราะการนำเสนอข่าวที่มีความเกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีอำนาจมากในสังคม และข่าวที่อยู่ในกระแส นั้น จะสร้างความปลอดภัยในสถานะหน้าที่การงานของผู้ผลิต และมายาคติเหล่านี้ก็ได้ถูกตอกย้ำมาเรื่อยๆ เป็นเวลานาน ทำให้ผู้ผลิตรายการข่าวส่วนใหญ่มองว่าการนำเสนอการให้สัมภาษณ์ของนายกรัฐมนตรีเป็นเรื่องของความจำเป็นที่จะต้องนำเสนอ เป็นหน้าที่สำคัญของผู้สื่อข่าวที่จะต้องสัมภาษณ์นายกรัฐมนตรีในประเด็นต่างๆ เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม

ผู้ชมเมื่อได้รับชมข่าวก็จะรับรู้ถึงความสำคัญของตัวบุคคลกับข่าวนั้นๆ ว่าในประเด็นดังกล่าว นั้น บุคคลที่ผู้ผลิตรายการข่าวมองว่าสำคัญ มีความน่าเชื่อถือ และเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์มีใครบ้าง และแต่ละคนทำหน้าที่รับผิดชอบในส่วนใด และในแต่ละเหตุการณ์บุคคลที่สำคัญที่สุดเป็นใคร และลำดับรองลงมาเป็นใคร เพราะบุคคลที่ได้รับการนำเสนอในลำดับแรก จะถูกมองว่ามีความสำคัญในเหตุการณ์นั้นๆ มากกว่าบุคคลที่ถูกนำเสนอในลำดับรองๆ ลงไป ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละสถานีหรือบรรณาธิการที่รับผิดชอบนั้นต้องการเน้นไปที่ส่วนใดของประเด็นที่นำเสนอ

ภาพข่าว

ในการนำเสนอข่าวโทรทัศน์ ภาพข่าวเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ เพราะโทรทัศน์ไม่ใช่สื่อที่สื่อสารเฉพาะเสียงไปยังผู้ชม แต่ประกอบไปด้วยภาพข่าว ที่จะช่วยบอกเล่าเรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ภาพสามารถสร้างความจดจำ การรับรู้ของคนได้ดี การสื่อสารด้วยภาพจึงมีประสิทธิภาพสูงในการสื่อความหมายต่างๆ ผู้ผลิตรายการข่าวส่วนใหญ่มองว่า ข่าวโทรทัศน์ภาพข่าวเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ ภาพข่าวที่ดีย่อมสามารถที่จะเล่าเรื่องราวต่างๆ สูผู้ชมได้ ผู้ชมสามารถเข้าใจว่ากำลังเสนออะไร ถึงแม้จะไม่มีคำบรรยาย

“ถ้าบอกว่าปัจจุบันเหมือนเนื้อหานำภาพ ก็ถูกต้องในส่วนหนึ่ง ในฐานะที่เป็นช่างภาพภาพที่ดีต้องสามารถเล่าเรื่องได้ แต่การเสนอข่าวมันจำกัดเรื่องเวลา ภาพเวลาแค่ไม่กี่นาทีมันเสนอได้ไม่หมด ต้องมีเนื้อคำบรรยาย คือเนื้อข่าวมาเสริม มาบรรยายภาพ ภาพข่าวที่วีสำคัญ ที่วีต้องมีภาพแน่นอน ไม่มีคำบรรยายไม่มีเสียงคนก็ยิ่งดูรู้ ภาพสำคัญแต่ที่ดูเหมือนคำบรรยายหรือเนื้อหานำภาพ เพราะเราถูกจำกัดเรื่องเวลา” (มาลี คล้าประเสริฐ, สัมภาษณ์)

“ถ้าพูดถึงด้านทีวี ภาพต้องสำคัญที่สุด ถ้าข่าวยังเล่นอยู่แต่ไม่มีภาพปัจจุบัน ก็ต้องเอาจากแฟ้มภาพมาอินเสิร์ท ทุกช่องก็จะเหมือนกัน ภาพจะซ้ำซาก แล้วแต่ว่าเราจะได้ภาพมากน้อยแค่ไหน” (อภิรักษ์ เอ็มประณีตร, สัมภาษณ์)

ภาพข่าวมีความสำคัญ แต่หากดูจากข่าวที่นำเสนอสู่ประชาชน จะพบว่า ภาพข่าวที่นำเสนอ โดยเฉพาะข่าวชนิดข่าวการเมือง มีรูปแบบที่ค่อนข้างแน่นอนตายตัว คือจะเป็นภาพของการสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ ในบางหัวข้อข่าวก็จะมีภาพข่าวที่เป็นภาพเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อข่าวที่นำเสนอ การให้น้ำหนักระหว่างภาพการสัมภาษณ์บุคคลและภาพของเหตุการณ์นั้น จะขึ้นอยู่กับเวลาในการนำเสนอข่าวทั้งหมดของแต่ละช่อง ภาพของการสัมภาษณ์บุคคลจะมีลักษณะที่หนึ่ง คือ

ภาพมีการเคลื่อนไหวน้อย ทำให้ในการนำเสนอในบางครั้งจะเป็นภาพสลับระหว่างภาพ เหตุการณ์กับการสัมภาษณ์บุคคล โดยภาพของบุคคลที่นำเสนอจะเป็นขนาดภาพที่พอดี ไม่ทำให้ผู้ชมรู้สึกอึดอัด เป็นระยะของภาพที่ผู้ชมรับรู้ด้วยความรู้สึกที่คุ้นเคย

ช่างภาพโดยส่วนใหญ่ให้สัมภาษณ์ว่าเมื่อถึงเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ โดยเฉพาะในสายการเมือง จะไม่มีเวลาที่จะมาคิดเลือกลักษณะของภาพที่จะนำเสนอ เพราะต้องอาศัยความรวดเร็ว การแข่งขันพื้นที่กับสื่ออื่นๆ ลักษณะของภาพที่ถ่ายออกมาจะมีลักษณะที่เป็นแบบแผน โดยบางช่องก็มีการสร้างเอกลักษณ์ในการถ่ายภาพของตนเองขึ้นมา

ช่างภาพบางส่วนจะมีการคิดถึงภาพ มุมกล้องที่จะเลือกใช้ในถ่ายเพื่อไปนำเสนอ อภินันท์ เอมประณีตร ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการถ่ายรูปนักการเมืองไว้ว่า “เวลาจับภาพเค้า จะจับภาพแค่น้ำอก พยายามอย่าให้หัวขาด ไม่ให้เต็มจอเกินไป ไม่ให้คนดูรู้สึกอึดอัด ถ้ากว้างเกินไปก็จะรู้สึกโหลๆ ในกรณีที่ยื่นสัมภาษณ์ ฉากหลังก็มีความสำคัญ ห้ามมีพระบรมสาทิสลักษณ์ติดอยู่ ลักษณะการทำงานของช่างภาพแต่ละคนไม่เหมือนกัน ข่าวดังแต่ช่องข่าวเดียวกันก็มีเหมือนกัน หากเป็นการทำสื่อบุคคลหรือรายการข่าวจะสามารถคิดถึงความหมายของภาพได้มากกว่า เราต้องเล่าเรื่องด้วยภาพ ตามสคริปต์ที่ได้มา”

ก่อนภาพจะได้รับการนำเสนอก็จะเข้าสู่กระบวนการคัดเลือก ตัดต่อ เช่นเดียวกับเนื้อหาของข่าวที่เข้าสู่กระบวนการคัดเลือก ช่างภาพจะถ่ายมาเป็นจำนวนมาก เมื่อเทียบกับเวลาที่ใช้ในการออกอากาศ พบว่าข่าวที่ได้ถ่ายมาทั้งหมดได้ออกอากาศไม่ถึง 50% เนื่องมาจากเวลาในการออกอากาศข่าวมีจำกัด ในการทำหน้าที่ถ่ายภาพของช่างภาพ ช่างภาพจะมีการคัดเลือกในระดับหนึ่งว่าภาพที่ถ่ายมาจะเป็นภาพในลักษณะใด แล้วเข้าสู่กระบวนการของการคัดเลือกภาพ ซึ่งภาพที่คัดเลือกมานำเสนอจะเป็นภาพที่มีลักษณะไม่แตกต่างกับภาพข่าวที่ได้เคยนำเสนอมาก่อนหน้า ตอกย้ำให้ผู้ชมรู้สึกคุ้นเคย หน้าที่ในการคัดเลือกภาพข่าวจะขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละสถานี บางสถานีเป็นหน้าที่ของช่างภาพ บางสถานีเป็นหน้าที่ของผู้สื่อข่าว บางสถานีเป็นหน้าที่ของฝ่ายตัดต่อ แต่ภาพโดยรวมทั้งหมดต้องผ่านการตัดสินใจของบรรณาธิการ

“การถ่ายภาพข่าว คือ ใคร ทำอะไร ที่ไหน ภาพข่าวมันจะคล้ายๆ กันถ้าเราทำสื่อบุคคล บางครั้งแหล่งข่าวแสดงอารมณ์ออกมา เราต้องการแวต เราก็ซูมเข้าไป แต่ภาพข่าวก็ระดับปกติ ระดับหน้าออก ระดับกระดุมเม็ดที่สองที่สามราวๆ นี้ ประสบการณ์มันจะสอนไปเอง ทฤษฎีทุกคนก็รู้อยู่แล้ว” (ดาวุธสา แคนมะตาม, สัมภาษณ์)

“ข้าวมันไม่มีสคริปต์ล่วงหน้าถ่ายอะไรก็ได้ก็ถ่ายไว้ก่อน ส่วนเรื่องคิดว่าจะโคลสอัพ หรือแพน ช่างภาพต้องช่วยในการตัดต่อ โคลสอัพต่อโคลสอัพ แพนต่อแพน อะไรอย่างนี้ การถ่ายภาพข้าวมันต้องเอาเยอะไว้ก่อน คิดอะไรก็ได้ก็ถ่ายๆ เข้าไป เอาการตัดต่อเข้ามาช่วยให้มันดูดีที่สุด ก็ต้องคิดล่วงหน้า การแพน การทิลท์ มันสิ้นเปลืองเวลา การถ่ายภาพข้าวมันไม่ได้เน้นสวยงาม เน้นเอาเหตุการณ์ตรงนั้นให้ได้” (มาลี คล้ำประเสริฐ, สัมภาษณ์)

กระบวนการในการคัดเลือก การตัดสินใจ ของผู้ผลิตรายการข่าว มายาคติเรื่องอำนาจได้ถูกส่งผ่านจากผู้ผลิตรายการข่าวในขั้นตอนเหล่านี้ ภาพข่าวที่ได้รับการนำเสนอสู่ผู้ชม จะสังเกตได้ว่าในแต่ละสถานีมีลักษณะที่ไม่แตกต่างกัน คือมักเป็นภาพของการให้สัมภาษณ์ ภาพของบุคคลที่กล่าวถึงในเนื้อหาข่าวอยู่ในเหตุการณ์ต่างๆ และภาพประกอบที่เป็นภาพเหตุการณ์เพื่อให้ผู้ชมได้ทราบถึงเหตุการณ์ ซึ่งจะคอยย้ำการรับรู้มายาคติต่างๆ สู่ผู้ชม โดยเฉพาะเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับบุคคล โดยมีความสอดคล้องกับเนื้อหาของข่าวที่ได้กล่าวถึง เนื่องจากในช่วงเวลาที่ทำการบันทึกข้อมูล ไม่มีเหตุการณ์การประท้วง หรือการชุมนุมของประชาชน ซึ่งการถ่ายภาพเหตุการณ์ประท้วงจะมีลักษณะที่แตกต่างออกไปจากภาพข่าวโดยปกติ ลักษณะการสื่อความหมายของภาพก็มีความแตกต่างกัน ช่างภาพให้ข้อมูลในส่วนนี้ว่า

“การถ่ายภาพมือบจะถ่ายมุมกว้าง เจาะแต่ละกลุ่มว่าเค้าทำอะไร มาเรื่องอะไร แล้วก็ไปเอาภาพแกนนำ ดูบรรยากาศ มีป้ายก็ถ่ายป้าย แล้วแต่สถานการณ์ สถานที่ ภาพแสดงอารมณ์ก็จะเน้นถ่ายทั้ง 2 ฝ่ายเท่าๆ กัน ให้เท่าๆ กัน” (สิทธิชัย เรียบร้อย, สัมภาษณ์)

“การถ่ายมือบไหวพริบสำคัญมาก ว่าเราต้องอยู่มุมไหนยังไง เวลานั้นเรา compose ลำบาก สถานการณ์ที่สับสน เราจะถ่ายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะสะท้อนอารมณ์ได้ดีที่สุด ช่างภาพควบคุมสติให้ได้ การถ่ายให้น้ำหนักฝ่ายไหนมากกว่าก็ดูเหมือนว่าเราเข้าข้างฝ่ายนั้น มันอยู่ที่ตอนตัดต่อช่างภาพจะถ่ายสิ่งที่เกิดขึ้น” (สุวิทย์ ทรัพย์มหาอุดม, สัมภาษณ์)

แสดงให้เห็นถึงช่างภาพตระหนักในความสำคัญของภาพข่าวที่จะกำหนดการรับรู้ของผู้ชมที่แตกต่างกัน ภาพข่าวประกอบกับเนื้อหาของข่าวที่สื่อออกมาจะสามารถบอกได้ถึงมายาคติของผู้ผลิตรายการข่าว รวมถึงนโยบายขององค์กรที่ส่งผลต่อมายาคติของผู้ผลิตรายการข่าวอีกด้วย

นอกจากนี้แล้วในการนำเสนอข่าวของสถานีโทรทัศน์แต่ละช่องพบว่าการนำเสนอข่าวในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ มีความแตกต่างเล็กน้อยกับข่าวในวันเสาร์และวันอาทิตย์ โดยในวันเสาร์และวันอาทิตย์ข่าวที่นำเสนอจะมีปริมาณน้อยกว่า ข่าวที่นำเสนอส่วนใหญ่แล้วจะเป็นข่าวเหตุการณ์

เพราะแหล่งข่าวของภาครัฐไม่ทำการ แต่ก็มีการประเมินที่มีการเชื่อมโยงมาจากข่าวที่นำเสนอในวันศุกร์ นอกจากนั้นแล้วบางช่องจะเน้นไปที่การนำเสนอรายงานพิเศษต่างๆ และนำเสนอข่าวที่มีเนื้อหาไม่หนักมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงมายาคติในเรื่องเกี่ยวกับวันทำงาน และวันหยุด ของผู้ผลิตรายการข่าวที่มองว่าในวันหยุด หรือวันเสาร์และวันอาทิตย์ เป็นวันพักผ่อนจึงไม่ควรนำเสนอข่าวที่มีเนื้อหาหนักมากนัก ยกเว้นจะมีเหตุการณ์พิเศษใดๆ เกิดขึ้นจึงจะมีการรายงานข่าวอย่างเข้มข้น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อมายาคติเรื่องอำนาจของผู้ผลิตรายการข่าวโทรทัศน์

มายาคติเรื่องอำนาจ ได้ถูกสร้างและถูกถ่ายทอดผ่านกระบวนการในการผลิตข่าว ทั้งในส่วนของ การคัดเลือก การจัดลำดับข่าว จนมาสู่ขั้นตอนของการนำเสนอข่าวสู่ประชาชน การที่ผู้ผลิตรายการข่าวจะสามารถผลิตข่าวขึ้นมาได้นั้นมีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลต่อกระบวนการคิด การตัดสินใจ โดยเฉพาะในส่วนของขั้นตอนการคัดเลือกข่าว ปัจจัยด้านนโยบายองค์กรนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการทำงาน และมายาคติในเรื่องอำนาจของผู้ผลิตรายการ ดังที่ Galtung และ Ruge ได้นำเสนอไว้ว่า ปัจจัยสำหรับการคัดเลือกข่าวในส่วนของปัจจัยด้านองค์กร เป็นปัจจัยที่พบได้มากที่สุด หลีกเลียงได้ยากที่สุด และมักมีปัญหาในเรื่องของอุดมการณ์ตามมา

นโยบายองค์กร

นโยบายองค์กรมีส่วนในการกำหนดกรอบความคิด ถ่ายทอดเอามายาคติ วัฒนธรรมต่างๆ ที่มีอยู่ในองค์กรสู่บุคลากรในองค์กรผ่านวัฒนธรรมองค์กร ลักษณะการทำงานของแต่ละองค์กร ซึ่งผู้ที่ทำงานภายในองค์กรต้องรับรู้และปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน นโยบายหลักๆ ของสถานีโทรทัศน์แต่ละช่อง จะค่อนข้างมีความคล้ายคลึงกัน มีความแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยในรายละเอียด ผลผลิตที่ได้ออกมาจากกระบวนการผลิตข่าวก็เป็นตัวสะท้อนถึงนโยบายของแต่ละองค์กรอย่างหนึ่ง ว่าสถานีโทรทัศน์นั้นๆ มุ่งเน้นการนำเสนอข่าวไปในทิศทางใด

สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3

ผู้ผลิตรายการข่าวของช่อง 3 ได้กล่าวถึงนโยบายทางด้านการข่าวขององค์กรของตนไว้ว่า “นโยบายข่าวเราไม่ได้เจาะลึก ขอบอกไว้ ออกก่อน เจาะลึกเราคงไม่มี เพราะเราไม่มีรายการวิเคราะห์ข่าว เรานำเสนออะไรที่รวดเร็ว กระชับ ฉับไว แต่ไม่ได้เจาะลึก ช่องอื่นเค้ามีอะไรเราก็มี

เราไม่ได้เน้นความเป็นสถานีข่าวสาร เน้นประเด็นของสังคมเป็นส่วนใหญ่ สถานีเรามีภาพของการช่วยเหลือ เกื้อกูลสังคมมาก เนื่องจากเราไม่เด่นเรื่องข่าวการเมืองเหมือนไอทีวี ไม่เหมือนเนชั่น เราก็มาเน้นข่าวสังคม ให้ฉีกออกไป ช่อง 7 อาจเน้นข่าวอาชญากรรม ชาวบ้าน เราก็เน้นข่าวสังคม ข่าวที่มันบันเทิง เรามีแฟนของเรา คล้ายๆ กับการสร้างจุดขายอย่างหนึ่ง เราไม่สามารถไปแตะการเมืองลึกได้ เราไม่มีการนำเสนอ” (สนมพร ฉิมเฉลิม, สัมภาษณ์)

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มีความสอดคล้องกับรายการข่าวที่ช่อง 3 ได้นำเสนอ ช่อง 3 มีเวลาในการนำเสนอข่าวต่อวันค่อนข้างน้อย และเวลาที่ให้ต่อการนำเสนอแต่ละข่าวก็น้อย เช่นเดียวกัน ข่าวที่ช่อง 3 นำเสนอ ถึงแม้ว่าจะเป็นข่าวการเมืองค่อนข้างมาก แต่เนื้อหาในการนำเสนอไม่ได้ลึกมาก และไม่ได้มีการทำรายงานพิเศษมารองรับประเด็นทางด้านการเมือง และด้วยภาพของการเป็นสถานีที่เน้นไปทางด้านบันเทิงมากกว่า ช่อง 3 จึงมีการนำเสนอข่าวในรูปแบบที่เป็นบันเทิง คือ “ระเบียงข่าว” ในช่วงของข่าวภาคค่ำ ส่วนข่าวภาคหลักนั้น ได้รับเวลาในการนำเสนอช่วงเวลา 17.20 น.- 18.00 น.

นอกจากนี้แล้วผู้ผลิตรายการข่าวของช่อง 3 มีมายาคติในเรื่องของการป้องกันตนเอง ต้องการความปลอดภัยในหน้าที่การงานของตนเอง และขององค์กร ส่งผลให้เกิดความระมัดระวังที่จะนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ถือว่ามีอำนาจมากของสังคม

สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5

ผู้ผลิตรายการข่าวของช่อง 5 ได้กล่าวถึงนโยบายด้านการข่าวของสถานีตนเองไว้ว่า “นโยบายมันปรับเปลี่ยนตามยุคนิดๆ หน่อยๆ นโยบายเราตั้งไว้กลางๆ ว่าจะเสนอข่าวที่เป็นกลาง แต่วิธีการปฏิบัติในด้านข่าว การเปิดใจ ความใจกว้างของผู้บริหารมีมากขึ้นตามยุคสมัย แต่ก่อนสังคมไม่เปิดมากขนาดนี้ ข่าวก็จะออกมาอีกแบบ ทั้งๆที่ตัวนโยบายไม่ได้มีการปรับเปลี่ยนอะไร ส่วนใหญ่อยู่ที่ความคิด แล้วก็การปรับให้ทันสถานการณ์มากกว่า โดยช่อง 5 เองก็อยากแข่งขันทางด้านข่าวเหมือนกัน” (วิวัฒน์ จันทสุวรรณ โณ, สัมภาษณ์)

ช่อง 5 มีภาพของการเป็นสถานีโทรทัศน์ของทหาร ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่านโยบายด้านการข่าวของช่อง 5 ขึ้นกับผู้บริหารพอสมควร ว่าผู้บริหารในแต่ละยุคนั้นมีทัศนคติอย่างไร ช่อง 5 มีเวลาในการนำเสนอข่าวค่อนข้างน้อย แต่จะมีการนำเสนอรายงานพิเศษซึ่งมีการนำเสนอเป็นประจำ เช่น รายงานพิเศษ “อาสาคลายทุกข์” “จับตายยาเสพติด” ข่าวที่ช่อง 5 นำเสนอส่วนใหญ่เป็นข่าวการเมือง และข่าวอาชญากรรม โดยเฉพาะข่าวที่มีประเด็นเกี่ยวข้องกับ

นโยบายการปราบปรามผู้มีอิทธิพลของรัฐบาล และเนื่องด้วยการเป็นสถานที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับ ไกล่ชิดกับทหาร ทำให้มีรายงานพิเศษที่เกี่ยวข้องกับทหารในช่วงของการนำเสนอข่าวภาคหลัก คือ “กองทัพเพื่อประชาชน” ซึ่งเป็นข่าวในเชิงการประชาสัมพันธ์ผลงานของกองทัพ และข่าวที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในแวดวงทหาร

“ต้องยอมรับในภาพรวมของการเป็นสถานีโทรทัศน์ของทหาร มันก็มีข้อจำกัด ข้อจำกัดของแต่ละคนก็ไม่เหมือนกัน อย่างเอกชนก็มีข้อจำกัด เช่นไอทีวี ก็มีข้อจำกัดภายใต้กรอบของจีน วัตร ช่อง 3 ก็มีข้อจำกัดภายใต้กรอบของมาลีนันท์ ช่อง 9 ช่อง 11 ก็กรอบของรัฐบาล ช่อง 7 กรอบของเอกชน ช่อง 5 กรอบของทหาร ทุกๆช่องมีกรอบของตนเอง แต่เค้าก็เปิดโอกาสให้เรานำเสนอได้ในระดับหนึ่ง ไม่มีการห้าม เพียงแต่การนำเสนอ ทุกคนจะเข้าใจกรอบของตัวเองว่าควรจะนำเสนอได้ในระดับไหน บางวันต้องยอมรับว่าข่าวแรงจริงๆ แต่เราก็ไม่สามารถเสนอแบบนั้นได้” (ศุภโชค โอภาสะคุณ, สัมภาษณ์)

“นโยบายองค์กรมีส่วนเยอะมาก ช่อง 5 เป็นช่องทหาร กองทัพ จะเขียนอะไรต้องระมัดระวังสูงมาก” (พิมพ์นิ เบ็ญจพันธุ์ทวี, สัมภาษณ์)

ผู้ผลิตรายการข่าวของช่อง 5 มีมายาคติในเรื่องของการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับทหารหรือกองทัพอย่างชัดเจน เนื่องจากตนเองเป็นสถานีโทรทัศน์ที่อยู่ในความดูแลของกองทัพบก การมีมายาคติในเรื่องที่เกี่ยวกับทหารนี้สืบเนื่องมาจากมายาคติในเรื่องของการป้องกันตนเอง ความรู้สึกปลอดภัยที่จะนำเสนอข่าวที่ไม่ขัดกับอำนาจที่ดูแลควบคุมตนเองอยู่ ซึ่งมายาคตินี้ส่งผลให้ผู้ผลิตรายการข่าวผลิตรายการข่าวที่มีลักษณะเป็นรูปแบบขององค์กร โดยเฉพาะ

สถานีโทรทัศน์สี่กองทัพบกช่อง 7

ผู้ผลิตรายการข่าวของช่อง 7 ได้กล่าวถึงนโยบายด้านการข่าวของสถานีตนเองไว้ว่า “นโยบายข่าว เนื่องจากช่อง 7 เป็นสถานีที่รับช่วงเช่าคลื่นของราชการ คือของทหารมาดำเนินกิจการในด้านโทรคมนาคม นโยบายคือต้องยึดนโยบายของกองทัพเป็นหลัก ต้องใช้การสื่อสารถ่ายทอดสิ่งที่เป็นประโยชน์ คิดว่าสังคมควรจะรับรู้ สิ่งที่เราคิดว่านำเสนอไปแล้วมันจะให้สังคมเปิดกว้างมากขึ้น เพื่อความรวดเร็ว เสนอข้อเท็จจริง ไม่ให้ไปกระทบใคร ในช่วงหลังๆ มันเกิดการแข่งขันทางด้านการสื่อสารมากขึ้น เราก็ต้องปรับนโยบายให้มันทันต่อความต้องการของประชาชน ให้มากขึ้น ให้เร็วขึ้น โดยเฉพาะด้านของการนำเสนอข่าว แต่ก็ต้องยึดหลักความถูกต้อง ต้องดูตัวเองด้วยว่า ภาพลักษณ์ของช่อง 7 เป็นอะไรแล้วก็เอาจุดของเราออกไป อย่างเช่น ไอทีวีเค้าอาจจะเป็น

สถานีข่าว ข่าวเค้าอาจจะมาก เจาะลึก อะไรต่างๆ เราไปเจาะลึกเหมือนเค้าก็คงไม่ได้ เราอาจจะไปเจาะลึกด้านละครต่างๆ ต้องเอาจุดนั้นมาดู คุณภาพของแต่ละสถานี” (สุภาพชาย บุตรจันทร์, สัมภาษณ์)

ถึงแม้จะบอกว่าต้องยึดนโยบายของกองทัพเป็นหลัก แต่ช่อง 7 ก็ไม่มีภาพของการเป็นสถานีของกองทัพเหมือนเช่นช่อง 5 ช่อง 7 กลับมีภาพของความเป็นสถานีบันเทิง อันเนื่องมาจากเน้นในส่วนของการนำเสนอละครมาเป็นเวลานาน ข่าวของช่อง 7 จะเน้นไปที่การนำเสนอข่าวอาชญากรรม และรายงานพิเศษต่างๆ เช่น “สกุ๊ปชีวิต” “คนไทยวันนี้” “ช่องทางทำกิน” มีรายงานพิเศษที่เกี่ยวข้องกับประเด็นข่าวที่เคยได้นำเสนอไปแล้วพอสมควร โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการปราบปรามผู้มีอิทธิพลของรัฐบาล

“อิทธิพลจากนโยบายขององค์กรก็มีบ้าง การทำงานในองค์กร ตราบใดที่เราเป็นพนักงาน เราทำงานเป็นมนุษย์เงินเดือนทำงานกับเค้าก็แล้วแต่ว่าทางองค์กร หรือทางกอง บก.ประจำวันเค้าจะสั่งให้ไปทำข่าว ก็มีบ้าง” (กิติมา แก้วปลั่ง, สัมภาษณ์)

ผู้ผลิตรายการข่าวของช่อง 7 มีมายาคติในเรื่องของการป้องกันตนเองที่จะไม่นำเสนอเรื่องราวที่เจาะลึกเพื่อที่จะให้ไม่เกิดผลกระทบต่อบุคคลกลุ่มต่างๆ ซึ่งอาจเป็นกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจในสังคม และส่งผลกระทบต่อสถานีหรือหน้าที่การงานของตนเองได้ ก่อให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยที่จะนำเสนอข่าวอื่นๆ มากกว่า

สถานีโทรทัศน์สีช่อง 9 อ.ส.ม.ท.

ผู้ผลิตรายการข่าวของช่อง 9 ได้กล่าวถึงนโยบายด้านการข่าวของสถานีตนเองไว้ว่า “เป้าหมายสูงสุดจัดตั้งขึ้นเพื่อทำงานด้านประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจให้กับสาธารณชน ประชาสัมพันธ์รัฐด้วยและพี่น้องประชาชนด้วย เป็นทางเลือกให้กับประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร อ.ส.ม.ท. ตั้งขึ้นเพื่อที่จะเปิดทางให้กับรายการสนทนาด้านข่าวสาร ด้านการเมือง ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ อะไรก็ตามที่เป็นประเด็นทางสังคม เราเป็นรัฐวิสาหกิจ ไม่หวังกำไรมาก จุดประสงค์หลักจริงๆ เราทำงานเพื่อสาธารณชนมากกว่า ทุกคนในอ.ส.ม.ท. รู้กรอบของตัวเอง คิดว่าตนเองเป็นพนักงานของรัฐ การที่จะทำอะไรหือหา ใช้คำพูดสุดโต่งก็ไม่ได้ ใช้คำพูดอะไรต้องระวังเพราะเราเป็นภาครัฐ มันจะมีผลสะท้อนทันที เราทำอะไรมันมีโลโก้ว่าภาครัฐ เปิดเผยตรวจสอบ โปร่งใส จับต้องได้ มันมีกรอบให้เราระวังอยู่แล้ว เราต้องเดินตามกรอบที่กำหนดไว้

องค์กรเป็นระบบระเบียบเหมือนภาครัฐมากเกินไป เพราะเราเป็นวิสาหกิจ การบังคับบัญชา ระเบียบกฎเกณฑ์ บางอย่างมันไม่เอื้ออำนวยต่อการทำงาน นี่ก็เป็นปัญหาเหมือนกัน การส่งงานต่อผ่านหลายขั้นตอน การอนุมัติ ต้องรอหลักการ ต้องรอคนรับผิดชอบ ต้องรอคนเห็นด้วย มันก็เลยเชื่องช้าอยู่อย่างนี้” (สุวิช สุทธิประภา, สัมภาษณ์)

การนำเสนอข่าวของช่อง 9 จัดได้ว่าเป็นสถานีโทรทัศน์ที่มีเวลาในการนำเสนอค่อนข้างมาก และมีปริมาณข่าวในการนำเสนอต่อวันมาก ข่าวที่นำเสนอส่วนใหญ่เป็นข่าวการเมือง ข่าวที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาล โดยเฉพาะข่าวที่อยู่ในกระแส และมีรายงานพิเศษที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับข่าวที่อยู่ในกระแส ผู้ผลิตรายการข่าวของช่อง 9 โดยส่วนใหญ่มองว่าองค์กรมีอิทธิพลต่อการทำงาน โดยเฉพาะลักษณะขององค์กรที่เหมือนราชการ มีระบบงานหลายขั้นตอน ขัดกับลักษณะของข่าวที่ต้องการความรวดเร็ว ฉับไว ส่วนนี้ก็ส่งผลกระทบต่อการทำงานมากพอสมควร นอกจากนั้นแล้ว ผู้ผลิตรายการข่าวยังตระหนักถึงกรอบที่มารอบคลุมจำกัดการทำงานไว้ ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว กรอบเหล่านี้ไม่ได้มีการกำหนดที่ชัดเจน แน่นอนให้ผู้ผลิตรายการต้องเดินตามที่วางไว้ทุกประการ แต่มาคาดคิดของผู้ผลิตที่ได้ครอบงำความคิดของผู้ผลิตไว้ว่าตนเองเป็นหน่วยงานของภาครัฐ มีความเกี่ยวข้องกับภาครัฐจึงส่งผลต่อกระบวนการในการทำงานข่าว ให้เลือกนำเสนอข่าวที่จะสร้างความปลอดภัยให้กับตนเองในด้านต่างๆ ไม่กล้าที่จะเดินออกนอกกรอบด้วยเกรงกลัวในอำนาจที่รู้สีกว่าครอบคลุมนตนเองอยู่

สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์

ผู้ผลิตรายการข่าวของช่อง 11 ได้กล่าวถึงนโยบายด้านการข่าวของสถานีตนเองไว้ว่า “เน้นสาระประโยชน์ของประชาชน การออกอากาศแต่ละครั้งมันน่าจะเกิดประโยชน์ ให้ข่าวสารความรู้ประชาชนดูแล้วได้แง่คิด ดูแล้วเอาไปใช้เป็นมุมมองในชีวิตประจำวัน เอาไปใช้ในการประกอบอาชีพได้” (ทองทศ มหามนตรี, สัมภาษณ์)

ช่อง 11 มีภาพของการเป็นหน่วยงานของรัฐอย่างชัดเจน เป็นช่องที่มีเวลาในการออกอากาศข่าวมากที่สุด หากเปรียบเทียบกับสถานีโทรทัศน์อื่นๆ และมีปริมาณข่าวต่อวันมากที่สุดด้วยเช่นกัน ข่าวที่ได้รับการนำเสนอส่วนใหญ่เป็นข่าวการเมือง

“นโยบายขององค์กรมีผลมาก เพราะกรมประชาสัมพันธ์เป็นหน่วยงานของรัฐ บางข่าวเราเล่นมากๆ เสนอมากๆ มันไม่เป็นผลดีต่อประชาชน รัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง รองนายกรัฐมนตรี หรืออธิบดี ก็โทรมาบอกให้ลดข่าวหน่อย เป็นข้อจำกัดของกรมประชาสัมพันธ์ในการเสนอข่าวหรือการ

เสนอข่าวในเชิงประชาสัมพันธ์ เรามีข้อจำกัดเพราะเป็นหน่วยงานของรัฐ ชื่องอื่นๆ ก็อิสระมากกว่า เราก็ต้องเอาตัวเองให้รอด” (วินิตา สุขกาย, สัมภาษณ์)

การนำเสนอรายการข่าวของช่อง 11 พบว่าค่อนข้างให้ความสำคัญกับข่าวของทางภาครัฐ และภาคการเมือง ผู้ผลิตรายการข่าวโดยส่วนใหญ่ของช่อง 11 ตระหนักถึงการเป็นสื่อมวลชนของรัฐ และมองว่าเป็นธรรมดาที่นโยบายขององค์กรจะส่งผลต่อการทำงาน และเป็นข้อจำกัดในการทำงาน โดยเฉพาะการนำเสนอข่าว เช่นเดียวกับผู้ผลิตรายการช่อง 9 ที่มีมายาคติในเรื่องของการเป็นหน่วยงานของรัฐและมายาคติในเรื่องของการป้องกันตนเองครอบงำการทำงานของตน

สถานีโทรทัศน์ไอทีวี

ผู้ผลิตรายการข่าวของช่องไอทีวี ได้กล่าวถึงนโยบายด้านการข่าวของสถานีตนเองไว้ว่า “เรายังยึดหลักเดิมคือ 70 – 30 คือ ร้อยละ 70 เป็นการสื่อสารสาระ และร้อยละ 30 เป็นบันเทิง ถ้าดูตามผังรายการก็ยังเป็นเช่นนั้นอยู่” (ประกาศิต คำพิมพ์, สัมภาษณ์)

“เราต้องการทำข่าวที่ชัดเจน ข้อเท็จจริง ข่าวไอทีวี โดยเฉพาะข่าวการเมืองไม่ค่อยเป็นข่าวฉาบฉวย ประเด็นที่สำคัญ นอกจากนั้นก็มีความคิดเห็น 2 ฝ่าย พยายามทำแบบ 2 ด้าน หรือองค์กรที่ 3 เพื่อให้ข่าวมันสมบูรณ์ เดียวนี้มีข้อจำกัดเรื่องเวลา บรรณาธิการก็คุยกันว่า ด้วยเวลาที่มีอยู่ประเด็นข่าวที่มีอยู่แต่ละ โต้จะมีข่าวอะไรบ้าง เลือกประเด็นที่สำคัญมา” (ชลณีย์ เอียดศรีไชย, สัมภาษณ์)

ช่องไอทีวี มีเวลาในการนำเสนอต่อวันค่อนข้างมาก และมีหัวข้อข่าวนำเสนอแต่ละวันเป็นประมาณพอสมควร รวมถึงมีรายงานพิเศษที่เจาะลึกในด้านต่างๆ ข่าวที่ได้รับการนำเสนอมากที่สุดของช่องไอทีวีคือข่าวการเมือง โดยเฉพาะข่าวที่อยู่ในกระแส และมีการทำรายงานพิเศษเพื่อขยายในประเด็นดังกล่าว โดยอาจทำออกมาในแง่มุมของสังคม หรืออาชญากรรม ผู้ผลิตรายการข่าวมองว่าการทำงานในส่วนนี้ ขึ้นอยู่กับนโยบายขององค์กร และผู้บริหาร หากมีการเปลี่ยนผู้บริหาร ก็จะส่งผลกระทบต่อแนวทางในการทำงาน

ในส่วนช่องไอทีวี ได้มีการเปลี่ยนผู้บริหารเป็นบริษัทในกลุ่มชินวัตร ผู้ผลิตรายการข่าว ได้เสนอความคิดเห็นว่า “ในแง่ของการเมืองไม่มี ในแง่ของธุรกิจมันอาจจะมีบ้าง แต่ว่าไม่ได้ว่าทำข่าวนี้ได้ ทำข่าวนี้ไม่ได้ อาจเป็นการขอความช่วยเหลือมาว่ามีงานให้ช่วยประชาสัมพันธ์ ปกติก็ทำอยู่แล้ว ก่อนที่ชินคอร์ปมาซื้อหุ้น ธนาคารไทยพาณิชย์เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ เขาก็มีการขอความร่วมมือมาแบบนี้เหมือนกัน ในแง่ของเชิงธุรกิจที่มองว่าเป็นเรื่องปกติ แต่เค้าไม่ได้มาสั่งการให้เราทำจากคำ

เป็นข่าว หรือคำเป็นเทา เราเสนอ fact หรือข้อเท็จจริงให้ประชาชน” (วันดี วรรณเมธากร, สัมภาษณ์) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารและองค์กรมีผลในระดับหนึ่งต่อการทำงานของผู้ผลิตรายการข่าว และสิ่งเหล่านี้จะส่งผลต่อการสร้างมายาคติของผู้ผลิตรายการข่าวภายในองค์กรให้รู้สึกถึงความสำคัญของการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องของผู้บริหาร ซึ่งต่อไปผู้ผลิตรายการข่าวก็จะนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องโดยที่ไม่ต้องมีการขอความร่วมมือ เพราะรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของตนเองที่ต้องนำเสนอข่าวเช่นนั้น

ปัจจัยด้านอื่นๆ ที่ส่งผลต่อมายาคติเรื่องอำนาจของผู้ผลิตรายการข่าวโทรทัศน์

นอกเหนือจากปัจจัยในส่วนของนโยบายองค์กร ยังมีปัจจัยด้านอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อการทำงานโดยตรง และมีอิทธิพลต่อมายาคติเรื่องอำนาจ เช่น อิทธิพลจากรัฐบาลหรือนโยบายของรัฐบาล สื่อมวลชน โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ส่วนหนึ่งจะตระหนักอยู่ตลอดเวลาว่าตนเองเป็นสื่อภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐบาล และมีมายาคติในเรื่องของการป้องกันตนเองโดยนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาล ผลงานของรัฐบาล เพื่อความปลอดภัยในการนำเสนอข่าว ที่จะส่งผลกระทบต่อหน้าที่การงาน และสถานะของตนเองมากกว่าที่จะทำหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของการเป็นสื่อมวลชนที่ได้มีการกำหนดไว้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่ได้อยู่ในรูปแบบของการบังคับหรือการสั่งการ และทางสถานีมองว่าการให้ความร่วมมือในการนำเสนอเรื่องราวเหล่านี้เป็นเรื่องปกติ

“รัฐมามีอิทธิพลในการที่จะให้เราทำอะไรบ้างแต่ก็ไม่เยอะ บางครั้งเราคิดว่าเป็นข้อมูลที่ภาครัฐต้องทำแล้วมันเป็นประโยชน์เราก็ต้องส่งเสริม สนับสนุนเป็นธรรมชาติเค้าคงไม่มีอำนาจชี้หน้าว่าเราต้องเสนอข่าวนี้ ไม่เสนอข่าวนี้ แต่คนในองค์กรต้องมีสำนึกกันเองว่าอะไรเป็นประโยชน์กับบ้านเมือง อาจมองว่าเข้าข้างรัฐบาลก็ได้ เราก็พยายามเสนอแต่เรื่องดีๆ จรรยาบรรณ ตัวนโยบายภาครัฐก็ถือว่ามามีอิทธิพล เช่นภาครัฐบอกว่าต้องสร้างความน่าเชื่อถือ ความถูกต้อง ความเป็นธรรม ให้กับสังคม เรามีหน้าที่ส่งเสริม ก็เดินตามนั้น ที่ไม่ดีก็ไม่ทำ นี่ก็เป็นกรอบวงให้เรา นอกจากนี้เราเป็นองค์กรของรัฐที่อยู่ภายใต้สำนักนายกรัฐมนตรี เป็นหน่วยงานของรัฐอยู่แล้ว การที่จะเดินนอกกรอบ ทำข่าวที่หิว هوا ตื่นเต้น ทำไม่ได้” (สุวิษ สุทธิประภา, สัมภาษณ์)

“นโยบายของรัฐบาลส่งผลแน่นอน ส่วนมากจะขอความร่วมมือ ปัจจุบันไม่ค่อยควบคุมเท่าไร ไม่บังคับ ใช้เป็น การขอความร่วมมือ ซึ่งทีวีก็โดนกันอยู่แล้วอย่างโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจซึ่งมันเป็นเรื่องของข้อตกลง บางอันเป็นเรื่องของกฎระเบียบ บางอันเป็นเรื่องของความร่วมมือจากรัฐบาล การแถลงต่างๆ หรืออาจเป็นการขอความร่วมมือเรื่องอ่อนลงมา” (สนมพร นิยมเฉลิม, สัมภาษณ์)

นอกเหนือจากอิทธิพลจากรัฐบาล หรือนโยบายของรัฐบาลแล้ว ปัจจัยอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อการทำงานก็เช่นความรู้ภูมิหลังของผู้ผลิตรายการข่าว ว่ามีความเชี่ยวชาญในสายข่าวใด ความรู้ความเชี่ยวชาญของผู้ผลิตรายการข่าว จะส่งผลต่อการสร้างมายาคติของบุคคลนั้นๆ

“ภูมิหลังของบรรณาธิการแต่ละคนก็มีส่วน บางคนอาจจะจบนิเทศฯ บางคนก็ไม่ การรับรู้ต่างกัน กระบวนการการตัดสินใจ ภูมิหลัง บางคนเรียนรู้มามาก ชอบอ่าน ชอบค้นคว้า อย่างวันนี้บรรณาธิการโต๊ะเศรษฐกิจตรวจข่าว เค้กเต็บโตมาจากสายเศรษฐกิจ ก็อาจจะออกข่าวเศรษฐกิจมากหน่อย เราเค้กเต็บโตมาจากข่าวอาชญากรรม สังคม ก็อาจมองประเด็นข่าวสังคมได้ละเอียดอ่อน ได้ลึก การเมืองอาจจะค่อยไปนิดหน่อย เศรษฐกิจอาจจะไม่ค่อยรู้เรื่อง แล้วแต่ภูมิหลังของบรรณาธิการว่าผ่านงานด้านไหนมามาก” (สนมพร ฉิมเฉลิม, สัมภาษณ์)

สนมพร ฉิมเฉลิม เรียนจบมาทางด้านวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และจบปริญญาโทจากคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เริ่มต้นการทำงานที่ศูนย์ข่าวอาชญากรรม และเป็นนักข่าวสายอาชญากรรมมาโดยตลอด และทำข่าวเฉพาะกิจด้วย จนได้รับหน้าที่เป็นบรรณาธิการข่าวอาชญากรรม และได้เป็นบรรณาธิการข่าวสังคม ซึ่งภูมิหลังในส่วนนี้แสดงให้เห็นว่า สนมพรมีความชำนาญในสายงานด้านอาชญากรรม และสังคม โดยทำงานในสายนี้มาเป็นเวลาเกือบ 20 ปี ในการพูดคุยให้สัมภาษณ์จึงเน้นหนักไปที่ประเด็นของข่าวสังคม ให้ความสำคัญกับการนำเสนอข่าวสังคม มองว่าข่าวสังคมเหมาะกับกลุ่มผู้ชมช่อง 3 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า สนมพร มีมายาคติในการนำเสนอข่าวสังคม ทำให้เมื่อทำหน้าที่เป็นบรรณาธิการประจำวัน ข่าวสังคมก็จะมีอำนาจที่จะได้รับคัดเลือกให้นำเสนอมากกว่าข่าวอื่นๆ

“แล้วแต่บุคลิกของบรรณาธิการข่าว มีความเชี่ยวชาญที่แตกต่างกัน ผมว่าถ้าใครสวมวิญญาณของบรรณาธิการข่าวในแต่ละวันก็คงคำนึงถึงประเด็นสำคัญของข่าวเป็นหลัก เทรนด์ (trend) ของข่าวก็จะไปในทิศทางเดียวกัน แต่ถ้าวันไหนไม่มีเนื้อหาสาระสำคัญอะไร แต่ละสายข่าวก็อาจจะมีการทำสื่อบข่าวยุบขึ้นที่เค้าทำเอาไว้ และคิดว่ามีความสำคัญ มานำเสนอมันก็ไม่แปลกอะไร มันก็มองได้ทั้งสิ้น ทั้งความเชี่ยวชาญ และเนื้อหาข่าว” (สุวิษ สุทธิประภา, สัมภาษณ์)

สุวิษ สุทธิประภา เรียนจบรัฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง และจบปริญญาโทรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) เริ่มต้นการทำงานเป็นนักข่าวสายเศรษฐกิจและการเมือง จนกระทั่งได้ขึ้นเป็นหัวหน้าข่าว โดยทำงานมาเป็นเวลาประมาณ 20 ปี สุวิษจึงมีความเชี่ยวชาญทางด้านข่าวการเมือง ในการสัมภาษณ์พบว่าสุวิษมีมุมมองว่าข่าวการเมืองส่วนหนึ่งเป็นข่าวที่มีผลกระทบกับคนจำนวนมาก และมองว่ารัฐบาลพยายามทำงานหนัก และมี

หลายโครงการ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำเสนอ เป็นธรรมชาติ จึงอาจกล่าวได้ว่า สุวิชมีมา ยาคติในการนำเสนอข่าวการเมือง เมื่อทำหน้าที่บรรณาธิการประจำวัน ข่าวการเมืองจึงเป็นข่าวที่มีอำนาจในการนำเสนอมากกว่าข่าวในประเด็นอื่นๆ

เห็นได้ว่าภูมิหลังมีส่วนสำคัญที่จะกำหนดมายาคติของผู้ผลิตรายการข่าว ที่จะเห็น ความสำคัญ อำนาจของสิ่งต่างๆ แตกต่างกันไป แต่ในกระบวนการทำงานก็จะเห็นว่ามายาคติ ในเรื่องข่าวกระแสส่งผลกระทบต่อการทำงานอย่างชัดเจน

อิทธิพลและปัจจัยต่างๆ ทั้งปัจจัยในส่วนของนโยบายองค์กร รวมถึงปัจจัยในส่วนอื่นๆ ใน มุมมองหนึ่งอาจมองว่าเป็นข้อจำกัดของการทำงานข่าว แต่ในอีกมุมมองหนึ่ง อิทธิพลและปัจจัย ต่างๆ เหล่านี้ เป็นตัวสร้างมายาคติในเรื่องต่างๆ ผู้ผลิตรายการข่าว โดยเฉพาะมายาคติเรื่องอำนาจ ทำให้ผู้ผลิตรายการรู้สึกว่ายอิทธิพลเหล่านี้เป็นเรื่องธรรมดา ไม่ได้มองว่ายอิทธิพลนี้จะเป็นตัวสร้างให้ ผู้ผลิตรายการข่าวมีมุมมองที่เหมือนกันเป็นลักษณะรูปแบบของแต่ละสถานี และทำให้ผู้ผลิต รายการข่าวมีการคัดเลือก และจัดลำดับความสำคัญของข่าวต่างๆ ไปในแนวทางที่คล้ายคลึงกัน ให้ เข้ากับลักษณะขององค์กร

คุณค่าของข่าว (news values)

ผู้ผลิตรายการข่าวเกือบทุกคน เมื่อกล่าวถึงเหตุผลในการคัดเลือกหรือการจัดลำดับข่าว เพื่อ นำเสนอสู่ประชาชน มักกล่าวถึงคุณค่าของข่าว ซึ่งตามทฤษฎีแล้วประกอบไปด้วยองค์ประกอบ ต่างๆ เช่น ความสดใหม่ ความใกล้ชิด ความเด่น ความแปลกประหลาด ผลกระทบ เป็นต้น โดย องค์ประกอบในส่วนของผลกระทบต่อประชาชน เป็นเหตุผลที่ถูกกล่าวอ้างถึงมากที่สุดจากผู้ผลิต รายการข่าว และเป็นการพิจารณาจากตัวบุคคลผู้ผลิตรายการข่าวเองว่า ข่าวนี้มีผลกระทบต่อ ประชาชนมาก หรือข่าวนี้มีผลกระทบต่อประชาชนน้อย อาจกล่าวได้ว่า ผู้ผลิตรายการข่าวมี วัฒนธรรมในการนำเสนอข่าว ภายใต้อิทธิพลที่เชื่อว่าต้องเสนอข้อเท็จจริงที่มีผลกระทบต่อประชาชน ในด้านต่างๆ และผู้ผลิตรายการข่าวยังมีความเชื่อในแนวคิดของการมีเสรีภาพในการนำเสนอข่าว แต่เมื่อดูจากการนำเสนอข่าวของแต่ละสถานี จะพบว่าข่าวที่ได้รับการนำเสนอในลำดับต้นๆ หรือ ใช้เวลาในการนำเสนอมาก ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นข่าวที่อยู่ในกระแส เช่น ข่าวนโยบายการ ปราบปรามผู้มีอิทธิพลของรัฐบาล จะได้รับการนำเสนอมากในทุกช่อง สามารถพบข่าวนี้นำเสนอ ได้ทุกวันและมักมีจำนวนมากกว่า 1 ข่าว หรือข่าวปัญหาในการดำรงตำแหน่งประธานวุฒิสภาของ พลตรีมัญญกฤต รูปขจร หรือ ข่าวการอภิปรายไม่ไว้วางใจ ข่าวกระแสเหล่านี้จะเป็นข่าวที่แต่ละ สถานีมีการนำเสนอมาก แต่การเสนอข่าวที่มีเนื้อหาที่ตรงกันข้ามหรือข้อเท็จจริงที่ได้รับตรงกันข้าม

กับฝ่ายรัฐบาล อาจมีการเสนอได้ไม่บ่อย หรือให้เวลาได้ไม่มากนัก ทำให้แนวคิดในเรื่องของเสรีภาพในการนำเสนอข่าวจึงดูเหมือนเป็นปัญหาที่พบในทุกสถานี เพราะผู้ผลิตรายการข่าวมีมายาคติในเรื่องของการนำเสนอข่าวกระแส รวมทั้งมายาคติในเรื่องของการป้องกันตนเอง การเอาตัวรอด เป็นมายาคติที่ครอบงำความคิด และส่งผลต่อการนำเสนอข่าวมากกว่า

จากข้อมูลทั้งหมด ในบทที่ 5 สามารถสรุปได้ว่า กระแส เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่ง ข่าวที่อยู่ในกระแส จะมีอำนาจในการนำเสนอมากกว่าข่าวที่อยู่นอกกระแส ผู้ผลิตรายการข่าวส่วนใหญ่จึงให้ความสำคัญกับการนำเสนอข่าวกระแสมากกว่าข่าวอื่นๆ สิ่งเหล่านี้ตอบสนองมายาคติในเรื่องข่าวกระแสของผู้ผลิตรายการข่าวที่กลัวการตกข่าว การสูญเสียในเชิงของการแข่งขัน การแข่งขันผู้ชม ความต้องการเป็นผู้นำในด้านการนำเสนอข่าว ข่าวที่มีความเกี่ยวข้องกับบุคคลต่างๆ เช่น มีความเกี่ยวข้องกับนายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างๆ ก็เป็นข่าวที่ได้รับความสำคัญจากผู้ผลิตรายการข่าวเช่นเดียวกัน โดยการนำเสนอข่าวเหล่านี้จะตอบสนองมายาคติของผู้ผลิตรายการข่าวในเรื่องการนำเสนอบุคคลที่มีอำนาจในสังคม และมายาคติในเรื่องของการป้องกันตนเอง เพื่อความปลอดภัยขององค์กรและสถานะหน้าที่การงานของตน ข่าวที่ผู้ผลิตรายการมีมายาคติเหล่านี้มักได้รับการนำเสนอในลำดับต้นๆ และให้เวลาในการนำเสนอพอสมควร โดยลักษณะเหล่านี้ได้ถูกถ่ายทอดผ่านขั้นตอนกระบวนการในการผลิตข่าวของแต่ละสถานีมาเป็นเวลานาน ผู้ผลิตรายการข่าวต่างก็ตกอยู่ภายใต้บริบทเดียวกัน และไม่ได้รับรู้ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาจากมายาคติในเรื่องอำนาจ โดยรู้สึกรู้ว่าเป็นเรื่องธรรมดา และถ่ายทอดสู่คนใหม่ๆ ที่ก้าวเข้าสู่วงการสื่อมวลชน ที่อยู่ในวัฒนธรรมที่เหมือนกัน และเมื่อสิ่งเหล่านี้ถูกส่งผ่านไปสู่ผู้ชม ก็เป็นการต่อยอดมายาคติเรื่องอำนาจ สร้างการรับรู้ข่าวใดเป็นข่าวที่มีความสำคัญ ผู้ชมควรให้ความสนใจ และต่อยอดถึงความสำคัญของตัวบุคคลต่างๆ ที่ปรากฏภายในข่าว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย